

DYSARTRIE

Mgr. Veronika Uhrová

DYSARTRIE

- Poruchy vzniklá v důsledku **ochrnutí, slabosti nebo poruchy koordinace** svalstva podílejícího se na tvorbě řeči
- **Poškození může vzniknout kdekoli na dráze od mozku po samotný sval!**
- Jazyk a kognitivní schopnosti jsou zpravidla intaktní
- Jak bude vypadat řeč závisí na lokalizaci a míře postižení

- VÝVOJOVÁ – na zákl.vrozené nebo raně získané léze CNS
- ZÍSKANÁ – děti, dospělí, senioři

- ANARTRIE – závažná porucha znemožňující verbální komunikaci s okolím
- DYSFAGIE – může se vyskytnout současně s dysartrií

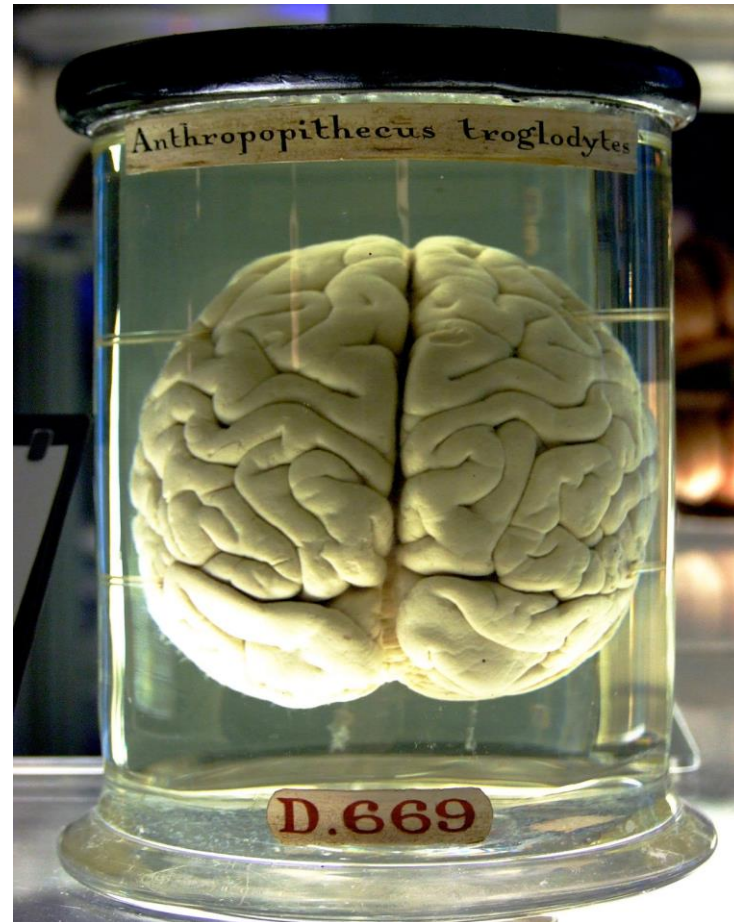
ZÍSKANÁ DYSARTRIE

- Symptomy se projevují primárně v oblastech:
 - RESPIRACE = dýchání
 - FONACE = tvorba hlasu
 - REZONANCE = nosovost
 - ARTIKULACE = výslovnost hlásek
 - PROZÓDIE = zvuková vlastnost jazyka jako přízvuk, tón, melodie, rytmus

- Narušeny **všechny modality řeči**
- Změny ve **svalovém tonu**, mohou být i **deficity reflexivních pohybů** (polykání, žvýkání,...)
- **Poruchy jsou předvídatelné** v rámci projevu, bez výraznějších změn
- Artikulace **narušena zejm. změnami pohybů mluvidel**
- **Souhlásky výrazněji narušeny**, samohlásky mohou znít relativně přesně
- Rychlost řeči spíše **pomalá**, s dechovými obtížemi, kolísáním svalového tonu, vyčerpání

TYPY ZÍSKANÉ DYSARTRIE

- CENTRÁLNÍ
- PERIFERNÍ
- MOZEČKOVÁ
- HYPOKINETICKÁ
- HYPERKINETICKÁ

CENTRÁLNÍ - SPASTICKÁ

Etiologie: CMP, trauma hlavy, tumor, infekce - spasticita, hyperreflexie, oslabená svalová síla, omezení rozsahu a rychlosti pohybu

Hybnost, artikulace: U **jednostranné léze** se jazyk stáčí k postižení straně; Výslovnost: setřelá ale srozumitelná, prognóza úpravy dobrá; U **oboustranné léze** těžké omezení rozsahu a rychlosti pohybů; Výslovnost: nepřesná, deformace souhlásek i samohlásek

Fonace: drsný, přiškrcený hlas tvořený s námahou, hluboký, síla hlasu omezená

Měkké patro, rezonance: dávivý reflex z počátku **nemusí být výbavný, později** může být **hyperaktivní**, může být hypernasalita

Prozodie: bez dynamiky, monotónní

Dysfagie: může být přítomna

FLAKCIDNÍ – PERIFERNÍ (CHABÁ)

Etiologie: CMP mozkového kmene, myasthenia gravis, tumor, trauma - periferní typ parézy – svalová hypotonie, ochablost, fascikulace, atrofie

Hybnost, artikulace: vážne špulení i zaostření rtů, může být oslabený uzávěr rtů, zjevné fascikulace a atrofie jazyka, výslovnost: nepřesná, setřelá

Fonace: dyšný hlas, krátké fráze

Měkké patro, rezonance: oslabená funkce měkkého patra, dávivý reflex málo nebo nevýbavný, často velmi výrazná hypernasalita

Prozódie: monotónní

Dysfagie: často narušena schopnost zpracování stravy

ATAKTICKÁ – CEREBELÁRNÍ - MOZEČKOVÁ

Etiologie: mozeček a jeho dráhy - CMP, trauma, tumor, alkoholová intoxikace, roztroušená skleróza - mozečkový syndrom – ataxie, špatně cílené pohyby a jejich koordinace, celková hypotonie

Hybnost, artiklace: *sakadovaná mluva, nepřesnost, chybí rytmus, tempo*

Fonace: hlas může být drsný

Měkké patro, rezonance: většinou intaktní

Prozódie: nepřiměřená variabilita hlasové síly, nepřirozený důraz na nepřízvučné slabiky, slova

Dysfagie: intaktní

HYPOKINETICKÁ - EXTRAPYRAMIDOVÁ

Etiologie: bazální ganglia, extrapyramidové dráhy - Parkinsonova choroba (tremor, rigidita)

Hybnost, artiklace: redukováná rychlost a rozsah pohybů, výslovnost: překotné opakování slov nebo frází, rychle pronesené, splývá

Fonace: drsný, nízko posazený, dyšný, **tišší, třeslavý hlas**

Měkké patro, rezonance: omezená elevace měkkého patra, může být hypernazalita

Prozódie: monotónie, kolísavé tempo řeči

Dysfagie: výrazně **prodloužená orální fáze**, zpožděné zapojení polykacího reflexu → riziko **aspirace** (vdechnutí stravy)

EXTRAPYRAMIDOVÁ - HYPERKINETICKÁ

Etiologie: bazální ganglia, extrapyramidové dráhy – Huntingtnova choroba, dystonie...

Hybnost, artiklace: hypotonie a mimovolní pohyby artikulačního svalstva, výslovnost -
atetóza: nekoordinované artikulační pohyby, **nepředvídatelné** chyby

Fonace: *vážne koordinace fonace a respirace*, třeslavý hlas, kolísavá hlasitost

Měkké patro, rezonance: častá hypernazalita

Prozódie: kolísavé tempo řeči

Dysfagie: výrazně narušená **orální fáze**, slabý retný uzávěr, možné **aspirace**

SMÍŠENÁ

- Kombinace projevů periferní i centrální parézy

DIAGNOSTIKA

- ANAMNÉZA, léze stanovena neurologem!
- VYŠETŘENÍ OROFACIÁLNÍ OBLASTI, HLAVOVÉ NERVY
- POZOROVÁNÍ, POSLECH
- TEST 3F (Hedánek, Roubíčková, 2011)

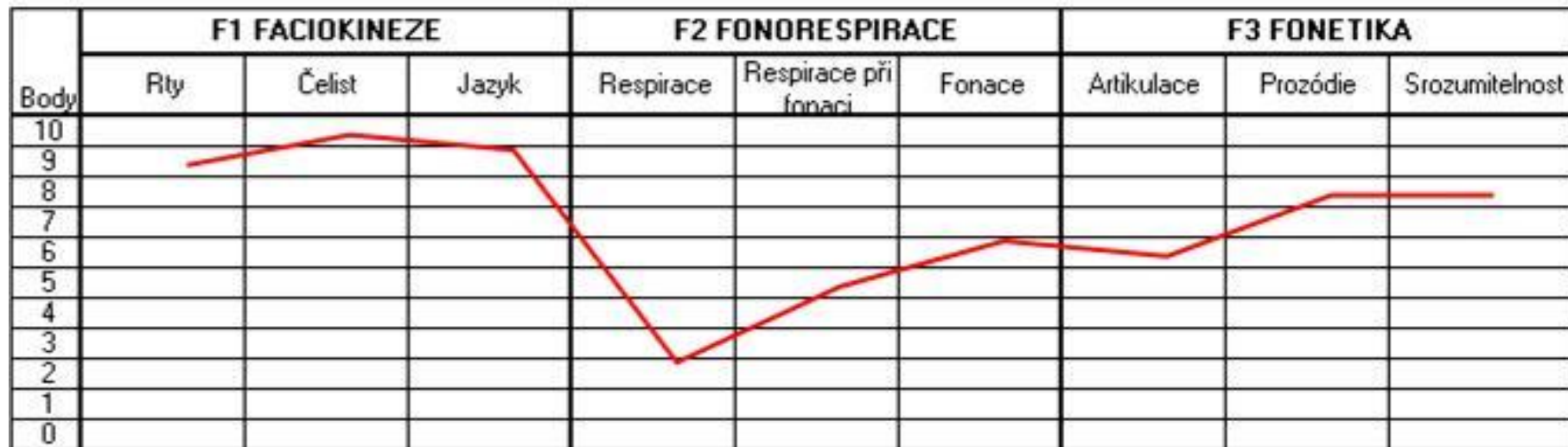
➤ **Faciokineze**

➤ **Fonorespirace**

➤ **Fonetika**

Bodování **0** (těžce narušení nebo chybí), **1** (lehce až středně narušené), **2** (dobré)

VÝSLEDNÝ GRAF TESTU 3F

TERAPIE A JEJÍ CÍLE

- Začít **co nejdříve** je to možné
- U některých diagnóz může docházet částečně (někdy i zcela) ke spontánní úpravě
- U jiných diagnóz (např Parkinson ch.) se symptomy v čase zhoršují, snažíme se proces „brzdit“, případně alespoň najít náhradní způsoby
- Záleží vždy, zda chceme **posilovat** (chabá dysartrie)/**uvolňovat** (spastická dysartrie)
- Vždy pracujeme zcela individuálně, dobré zjistit jaké **představy a cíle má pacient**
- Cílem je **maximalizovat kvalitu komunikace a sociálního života** člověka, schopnost dorozumět se s okolím

OROFACIÁLNÍ OBLAST

- Obnovení hybnosti, svalové síly, koordinace a svalového tonu v orofaciální oblasti
- **Tlaky, pulzy, relaxace, masáž mluvidel**

OBLASTI:

- Cvičení mimického svalstva
- Rtů
- Jazyka
- Měkkého patra
- ...

DECHOVÁ A FONAČNÍ CVIČENÍ

- Zlepšení síly a koordinace dýchacích svalů, plánování
- Optimalizace výšky a síly hlasu
- Začínáme správným dechovým stereotypem, dýcháme do oblasti spodního páru žeb
- Dýchání s překonáváním odporu
- Fonace samohlásek
- Fonace souhlásek
- Zesilování, zeslabování dechu, zesilování a zeslabování během fonace např. MMMmmm, mmmMMM
- Rytmické slovní řady
- V případě potřeby hlasová vyrážecí cvičení

ARTIKULAČNÍ CVIČENÍ

- Zvyšování sebekontroly
- Vhodné před zrcadlem
- Nejtěžší jsou zpravidla souhlásky z více artikulačních okrsků v krátkém úseku
- Řazení slabik z více artikulačních okrsků (MO-LO-GO, PI-TA, KA,..)
- Slovní řady s postupně se zvyšujícími nároky na preciznost artikulace, schopnost přecházet mezi artikulačními okrsky
- Využívání špátlí, sond

PROZÓDIE, INTONACE, RYTMIZACE

- Využívání grafického zpracování textu, se kterým pracujeme – „hnízdečkování“, zvýraznění přízvuku, pauz
- Možno využít pohyb ruky, podupávání nohou k náznaku rytmu
- Metronom
- Společné čtení

ZDROJE

- NEUBAUER, Karel. *Kompendium klinické logopedie: diagnostika a terapie poruch komunikace*. Praha: Portál, 2018. ISBN 978-80-262-1390-1.
- LOVE, Russell J. a Wanda G. WEBB. *Mozek a řeč: neurologie nejen pro logopedy*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-464-9.
- LECHTA, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. 2., aktualiz. vyd. Přeložil Jana KŘÍŽOVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-901-9.
- <https://www.fnbrno.cz/areal-bohunice/neurologicka-klinika/dysartrie/t4497>
- Fotky a videa z archivu autora prezentace